

Capitolul I. Poziționarea instituțiilor de credit, persoane juridice române, în actualul sistem bancar

Secțiunea 1. Elemente de generalitate

§1. Aspecte introductive

1. Sistemele bancare dețin un rol esențial în cadrul economiilor naționale, iar în contextul construcției Pieței Bancare Unice Europene și al globalizării au dobândit un statut esențial pentru înseși stabilitatea, siguranța și viabilitatea piețelor financiare internaționale. Pentru statele membre ale Uniunii Europene această realitate practică, ce angrenează inclusiv o componentă juridică complexă, a reclamat o atenție sporită și continuă deopotrivă a legiuitorului european și a legiuitorilor naționali. Recenta criză financiară a transformat în prioritate stabilitatea piețelor financiare și a impus reformarea sistemului financiar ale cărei axe principale sunt acoperirea lacunelor de reglementare și consolidarea mecanismelor de supraveghere la nivel european.

În etapa contemporană, de regulă, sistemele bancare naționale sunt structurate pe două paliere^[1]. Primul nivel implică existența unor autorități competente care îndeplinesc atribuții diverse și distincte de la un stat la altul, acestea fiind, după caz, băncile centrale naționale și/sau alte entități. Legiuitorul european, chiar dacă a utilizat în mod frecvent în legislația Uniunii Europene sintagma „autoritate competentă”, a respectat întotdeauna diversitatea autorităților naționale, neimpunând o singură autoritate competentă. Cel de-al doilea nivel implică instituțiile bancare^[2] care, în raport de ordinea juridică națională în care activează, vizează categorii de entități juridice diferite^[3].

^[1] L. Bercea, Evoluții în structura sistemului bancar din România, în *R.D.C.* nr. 4/2004, pp. 248-257.

^[2] Pentru delimitarea dintre băncile tradiționale și instituțiile de tip „*shadow banks*”, R. Kulms, Instituțiile de tip „*Shadow Banks*” între inovație și reglementare, în *Aspecte juridice într-un sistem bancar mondial în schimbare*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 309-399.

^[3] Pentru detalii asupra componenței sistemelor bancare ale unor state puternic dezvoltate, I. Turcu, Operațiuni și contracte bancare. Tratat de drept bancar, ed. a 5-a actualizată și completată, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 2004,

Actuala arhitectură a sistemului nostru bancar a fost puternic influențată de aderarea României la Uniunea Europeană și, pe cale de consecință, de participarea la Piața Bancară Unică Europeană. Cu toate acestea, legislația națională a conservat în privința componentelor sistemului bancar român anumite diferențe obiective. Modelul menționat anterior a fost urmat și în construcția sistemului bancar român contemporan, acesta permițând identificarea în structura sa atât a nivelului mono-instituțional, pe care se situează Banca Națională a României, cât și a nivelului pluri-instituțional reprezentat de categoria instituțiilor de credit, persoane juridice române.

În ansamblul său, regimul juridic al instituțiilor de credit a fost supus în mod permanent evoluției și a pus în evidență triptologia care stă la baza Pieței Bancare Unice a Uniunii Europene: armonizare minimală – recunoașterea reciprocă a autorizațiilor și a supravegherii – supravegherea de către statul membru de origine^[1]. Dintre cele trei componente, cea constând în armonizarea minimală face în prezent obiectul unei schimbări de viziune a legiuitorului european, noua direcție fiind armonizarea totală.

§2. Componentele sistemului bancar românesc

2. Într-o abordare sintetică, din structura sistemul bancar național fac parte entitățile specifice domeniului bancar, corespunzător celor două paliere mai sus menționate, care au ca obiect de bază al activității lor moneda. Până a ajunge la această structură, formată din Banca Națională a României și din instituțiile de credit, persoane juridice române, sistemul nostru bancar a fost expresia unor numeroase transformări, atât în privința componentelor sale, cât și a regimului juridic trasat de legiuitor. Înființarea Băncii Naționale a României (1880)^[2] a fost precedată, iar apoi succedată, de existența unei diversități de instituții bancare care au cunoscut materializări extrem

pp. 79-128, iar pentru o prezentare a sistemelor bancare ale statelor europene, C.A. Gheorghe, *Drept bancar comunitar*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 30-37.

^[1] Pentru prezentarea celor trei principii pe care le implică strategia recunoașterii reciproce, căreia îi este atribuit, în prezentul context, sensul cel mai larg, anume de strategie de reglementare, L. Dragomir, *Dimensiunea europeană tot mai accentuată a supravegherii bancare prudențiale – dincolo de recunoașterea reciprocă*, în *Probleme actuale în dreptul bancar*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2008, pp. 127-129.

^[2] Pentru tratarea evoluției acestei instituții de la calitatea de organ al administrației centrale către o instituție publică independentă, I. Silberstein, *Banca Națională a României. De la organ al administrației centrale la instituție publică independentă*, Ed. Hamangiu, București, 2006, pp. 93 și urm.

de variate, ca titulatură, formă juridică și/sau regim juridic, fiindu-le permanent imprimat specificul realităților istorice, sociale și economice contemporane acestora.

În prezent, potrivit Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României^[1], *Banca Națională a României* este banca centrală a statului român, are personalitate juridică și statutul de instituție publică independentă, iar la nivel teritorial este prezentă prin intermediul rețelei sale teritoriale de sucursale.

Statutul juridic al Băncii Naționale a României este trasat de legea sa cadru și de numeroase alte acte normative, motivat de rolul semnificativ deținut de această instituție atât în ansamblul economiei naționale, cât mai ales în cadrul sistemului bancar datorită obiectivului său fundamental și atribuțiilor care îi revin. Potrivit statutului propriu, obiectivul fundamental al Băncii Naționale a României este acela de a asigura și menține stabilitatea prețurilor, iar principalele sale atribuții^[2] sunt următoarele: 1) elaborarea și aplicarea politicii monetare și a politicii de curs de schimb; 2) asigurarea stabilității financiare atât prin autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, cât și prin promovarea și monitorizarea bunei funcționari a sistemelor de plăți; 3) emiterea bancnotelor și a monedelor ca mijloace legale de plată pe teritoriul României; 4) stabilirea regimului valutar și supravegherea respectării acestuia; 5) administrarea rezervelor internaționale ale României. Referitor la impactul legislației europene, acesta este unul atenuat, fiind evident doar în sfera anumitor atribuții ale băncii centrale, rol esențial revenind în continuare surselor legale naționale. Această realitate își găsește justificarea în neparticiparea României la zona euro, Banca Națională a României făcând parte doar din Sistemul European al Băncilor Centrale, însă nu și din Eurosistem^[3].

În ceea ce privește *instituțiile de credit, persoane juridice române*, O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capita-

^[1] Publicată în M. Of. nr. 582 din 30 iunie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

^[2] Pentru o analiză a atribuțiilor Băncii Naționale a României, *L. Săuleanu, L. Smarandache, A. Dodocioiu*, Drept bancar, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 35-49; *L.E. Smarandache*, Credit institutions from the perspective of the National Bank of Romania's contribution to the publicity of the banking law, în *Revista de Științe Politice* nr. 32/2011, pp. 134-138.

^[3] Pentru o prezentare a Sistemului European al Băncilor Centrale și a Eurosistemului, *C.A. Gheorghe*, op. cit., pp. 27-39.

lului^[1] (art. 3) a consfințit următoarele forme concrete: băncile; organizațiile cooperatiste de credit, adică cooperativele de credit și casa centrală a cooperativele de credit; băncile de economisire și creditare în domeniul locativ; băncile de credit ipotecar.

Începând cu data de 30 aprilie 2011, când au intrat în vigoare prevederile O.U.G. nr. 26/2010^[2] care abrogau, prin altele, prevederile în materia instituțiilor emitente de monedă electronică din O.U.G. nr. 99/2006, instituțiile emitente de monedă electronică au încetat să mai constituie o categorie a instituțiilor de credit. Trasarea unui nou regim juridic pentru aceste entități își are originea în voința legiutorului european concretizată în Directiva nr. 2009/110/CE^[3] și transpusă ulterior în ordinea juridică națională prin prevederile Legii nr. 127/2011 privind activitatea de emisie de monedă electronică^[4].

Pe teritoriul României își desfășoară activitatea, în considerarea cadrului legal aplicabil în materie, atât instituții de credit, persoane juridice române, și unitățile lor cu sau fără personalitate juridică, cât și instituții de credit din alte state membre ale Uniunii Europene, respectiv din state terțe, în formele reglementate de legiutor.

Referitor la noțiunea de monedă^[5], apreciem îndreptățită o accepțiune *latu sensu* a termenului, respectiv una care înglobează înțelesul de monedă fiduciară, de monedă scripturală și de monedă electronică. Dacă moneda fiduciară desemnează însemnele monetare, sub forma bancnotelor și monedelor, ca mijloace legale de plată pe teritoriul României, iar moneda scripturală are în vedere înscrierile valorice disponibile existente în conturile bancare deținute de titularii respectivelor conturi, cunoscând numeroase forme de prezentare, moneda electronică desemnează valoarea monetară stocată electronic, inclusiv magnetic, reprezentând o creanță asupra emitentului, emisă la primirea fondurilor în scopul efectuării de operațiuni de plată și care este acceptată de o persoană, alta decât emitentul de monedă electronică^[6].

^[1] Publicată în M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006, aprobată, modificată și completată prin Legea nr. 227/2007 pentru aprobarea O.U.G. nr. 99/2006 (M. Of. nr. 480 din 18 iulie 2007) cu modificările și completările ulterioare.

^[2] Conform prevederilor art. I pct. 1, pct. 5-6, pct. 38, art. VII lit. b).

^[3] Directiva Parlamentului European și a Consiliului privind accesul la activitatea, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică, de modificare a Directivelor 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 2000/46/CE (J.O. nr. L 267 din 10 octombrie 2009).

^[4] M. Of. nr. 435 din 22 iunie 2011.

^[5] Pentru aspecte privind apariția monedei, C.A. Gheorghe, Drept bancar, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 6-9.

^[6] Conform prevederilor art. 4 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 127/2011.

§3. Cadrul legislativ, cadrul contractual, reglementările interne și reglementările profesionale

3. La trasarea *regimului juridic al instituțiilor de credit, persoane juridice române*, contribuie un cadru legislativ^[1] consistent, cadrul contractual asigurat de actele lor constitutive, reglementările interne emise de acestea și, eventual, anumite reglementări profesionale. Dacă cea dintâi componentă este general valabilă pentru orice astfel de entitate, iar următoarele două componente, deși sunt concordante acesteia, sunt impregnate de particularități și sunt adaptate la fiecare instituție de credit în parte, ultima componentă va interveni numai în cazul în care instituția de credit participă la organisme specifice profesiei bancare.

În ceea ce privește cadrul legislativ, hiper-reglementarea caracteristică dreptului bancar este evidentă și în sfera regimului juridic al instituțiilor de credit, persoane juridice române. Dintre numeroasele cauze ale fenomenului inflației legislative din domeniul bancar, chiar dacă nu se poate atribui putere definitorie vreuneia dintre acestea, reținem, cu titlu exemplificativ, necesitatea de a răspunde adecvat unor nevoi economice permanent în schimbare, imperativele implementării reformelor antrenate de realizarea pieței interne a serviciilor financiare, considerentele prudențiale sau însăși inflația reglementărilor europene^[2].

Elaborarea legislației specifice instituțiilor de credit și ierarhia normativă națională incidentă acestora au fost influențate, în mod decisiv, de statutul României de stat membru al Uniunii Europene. Legislația românească în domeniu a fost modificată în mod semnificativ și a evoluat concordant exigențelor definite și impuse de legiuitorul european în procesul de armonizare a legislațiilor naționale. În timp, marja de acțiune a legiuitorului național a fost diminuată proporțional cu creșterea gradului de complexitate și de precizie a legislației europene supuse transpunerii și implementării în ordinea noastră juridică. În acest context, este cu atât mai justificată opinia exprimată în

^[1] Pentru opinia potrivit căreia „cum convenția părților, dacă este în conformitate cu legea, este la fel de puternică în relațiile dintre ele ca și legea (art. 969 C. civ. din 1864), înseamnă că părțile contractului – în primul rând profesioniștii – creează drept”, *Gh. Piperea*, *Introducere în Dreptul contractelor profesionale*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 57.

^[2] Pentru o analiză a dreptului comunitar ca sursă de inflație a textelor, *R. Vabres*, *Comitologie et services financiers. Réflexions sur les sources européennes du droit bancaire et financier*, Dalloz, Paris, 2009, pp. 176-191.

literatura de specialitate potrivit căreia „dreptul comunitar lasă din ce în ce mai puțin loc inițiativei naționale”^[1].

Referitor la armonizare, ca fundament al pieței interne, în domeniul dreptului bancar regula inițială a constituit-o armonizarea minimală, care recunoștea o marjă de manevră mai ridicată statelor membre în privința măsurilor europene, acestea având facultatea de a adopta măsuri mai stricte decât cele conținute în dreptul european^[2]. Tendința recentă este însă în sensul trecerii spre gradul armonizării totale, care nu permite statelor membre să aplice reguli mai stricte decât cele prevăzute la nivel european^[3]. În niciuna dintre variante nu sunt excluse numeroasele grade intermediare mult mai complexe. În doctrină^[4], armonizarea totală a fost criticată din perspectiva obiectivului pieței unice, instituirea unei piețe financiare integrate neimplicând, în mod necesar, unificarea reglementărilor. Legiuitorul european tinde să submineze disparitățile de reglementare existente între statele membre pe motivul că toate diferențele de reglementare constituie un potențial obstacol pentru libera circulație a serviciilor și capitalurilor și, astfel, pentru integrarea pieței.

La nivel național, un număr considerabil dintre actele normative care guvernează regimul juridic al instituțiilor de credit, persoane juridice române, au ca notă comună porozitatea față de legislația europeană aplicabilă în materie. Drept urmare, independent de o ierarhie construită după criteriul forței juridice, vom analiza reglementările incidente acestei categorii specializate de subiecte de drept din perspectiva legislației naționale, primară și secundară, și din perspectiva legislației europene.

În această conjunctură, apreciem că se impune menționarea rolului instituit de legiuitor în sarcina Autorității de Supraveghere Financiară (A.S.F.), odată cu intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 93/2012 privind înființarea, organizarea și funcționarea Autorității de Supraveghere Financiară^[5]. Aceasta nu numai că a preluat toate atribuțiile și prero-

^[1] T. Bonneau, *Législation „financière” et droit communautaire*, în *Le Code de commerce, 1807-2007, Livre du bicentenaire*, Université Panthéon-Assas (Paris II), Dalloz, 2007, pp. 707-726.

^[2] A se vedea, în acest sens, R. Vabres, op. cit., pp. 273-274, 291-292.

^[3] Pentru opinia potrivit căreia, în cazul acestor directive, *motto-ul* Uniunii Europene „unitate în diversitate” nu își mai găsește aplicarea, precum și pentru o prezentare a directivelor de armonizare completă sau de reglementare exhaustivă, a se vedea M. Mazilu-Babel, G. Zanfir, *Invocarea și aplicarea directivelor Uniunii Europene în dreptul intern. Directiva – obligația de rezultat impusă (I)*, în P.R. nr. 3/2013, pp. 95-98.

^[4] R. Vabres, op. cit., pp. 309-322.

^[5] M. Of. nr. 874 din 21 decembrie 2012.

gativele autorităților de supraveghere din domeniul financiar care au fost desființate (respectiv ale Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor și Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private), dar a devenit și autoritate competentă la nivel național pentru aplicarea și urmărirea respectării actelor normative de directă aplicabilitate emise la nivelul Uniunii Europene.

4. Referitor la *legislația națională primară*, reținem faptul că aceasta vizează actele normative specifice, aplicabile exclusiv sau în principal instituțiilor de credit, persoane juridice române. Dintre componentele acestei categorii, O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările sale ulterioare, constituie legea cadru a instituțiilor de credit, dispozițiile sale fiind esențiale în trasarea regimului juridic al acestui tip de persoană juridică română. În aceeași categorie mai regăsim Ordonanța nr. 10/2004 privind falimentul instituțiilor de credit^[1], dar și Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României.

La completarea cadrului legal de bază contribuie o bogată *legislație națională secundară* caracterizată prin diversitate. O componentă consistentă a acestei categorii este reprezentată de actele normative emise de Banca Națională a României în exercițiul atribuției sale de a asigura reglementarea, autorizarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, persoane juridice române^[2]. La rândul lor, forma juridică și/sau regimul juridic al societății pe acțiuni, recunoscute de legiuitor instituțiilor de credit, justifică nu doar aplicarea Legii societăților nr. 31/1990^[3], la care însăși O.U.G. nr. 99/2006 face trimitere expresă, dar și a altor acte normative aplicabile societăților (spre exemplu Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului^[4]). Tot legis-

^[1] Publicată în M. Of. nr. 84 din 30 ianuarie 2004, aprobată, completată și modificată prin Legea nr. 278/2004 (M. Of. nr. 579 din 30 iunie 2004), cu modificările și completările ulterioare.

^[2] Actele juridice emise de banca centrală îmbracă forma circularelor, reglementelor, normelor sau ordinelor fiind obligatorii pentru toate persoanele juridice, publice și private, precum și pentru persoanele fizice. Acestea se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, iar Banca Națională a României are deschis și menține un registru public al reglementărilor sale astfel publicate (<http://www.bnro.ro/Ro/Legi/>). Obiectivul comunicării este de a oferi publicului larg, mediului de afaceri intern și internațional, instituțiilor administrației publice și comunității academice, o imagine clară asupra politicilor și măsurilor adoptate de către banca centrală pentru îndeplinirea atribuțiilor sale.

^[3] Republicată în M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

^[4] Republicată în M. Of. nr. 15 din 19 ianuarie 1998, cu modificările și completările ulterioare.

lația secundară cuprinde și anumite acte normative emise de autoritățile care beneficiază, în baza și în condițiile unor legi speciale, de competență de reglementare, precum Autoritatea de Supraveghere Financiară, Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal sau Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor^[1].

Dezvoltarea cadrului de reglementare juridică secundar este sprijinită și de *alte surse normative*, în măsura în care acestea vizează regimul juridic al instituțiilor de credit, persoane juridice române.

Pe de o parte, se încadrează în această categorie, noul Cod civil^[2], ca drept comun pentru toate domeniile la care se referă litera și spiritul dispozițiilor sale, dar și izvoarele dreptului civil, de tipul legii civile, uzanțelor^[3] și principiilor generale ale dreptului^[4]. Motivat de faptul că instituțiile de credit se constituie și funcționează în condițiile prevăzute de Legea nr. 31/1990, însă cu respectarea prevederilor O.U.G. nr. 99/2006 în materie^[5], Codul civil, ca drept comun, se va aplica doar acelor situații juridice neavute în vedere de legile speciale menționate, care vor fi incidente inclusiv în cazurile în care legea generală cuprinde dispoziții identice și/sau similare cu cele conținute de acestea. Apreciem că prevederile art. 230 din Legea nr. 71/2011, potrivit căreia „la data intrării în vigoare a Codului civil se abrogă (...) orice alte dispoziții contrare, chiar dacă acestea sunt cuprinse în legi speciale”, trebuie interpretate în sensul că se abrogă orice dispoziții generale contrare, chiar dacă acestea sunt cuprinse

[1] Pentru intervențiile acestei autorități în sfera dreptului bancar, a se vedea și A.M. Fediu, *Relația dintre instituțiile de credit și Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor*, în *Probleme juridice în domeniul bancar*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2009, pp. 263-274.

[2] Legea nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009), modificată prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011), cu modificările ulterioare. A se vedea prevederile art. 1 și art. 2 alin. (2) C. civ.

[3] Pentru definirea uzanțelor bancare ca „practici anterioare în relația dintre bancă și un anumit client, caracterizate prin repetitivitate și frecvență, dobândind natura unei norme *inter partes*”, L. Bercea, *Natura juridică a condițiilor generale de bancă*, în P.R. nr. 8/2008, p. 18. Pentru incidența uzurilor în chestiuni adiacente statutului organic al unei societăți reglementate de Legea nr. 31/1990, St.D. Cărpănuș, S. David, C. Predoiu, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale. Comentariu pe articole*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 4-5.

[4] Pentru abordări doctrinare ale acestei problematice, I. Silberstein, *Noul Cod Civil și interferențele sale cu dreptul bancar*, în *Caietele juridice ale Băncii Naționale a României*, nr. 1/2012, pp. 21-26; L.E. Smarandache, *Influențe ale Noului Cod civil asupra regimului juridic al instituțiilor de credit persoane juridice române*, în P.R. nr. 11/2012, pp. 31-48.

[5] Conform dispozițiilor art. 102 alin. (1) din O.U.G. nr. 99/2006.

în legi speciale. Aceasta este soluția care s-ar desprinde din principiul potrivit căruia norma specială este de strictă interpretare și se aplică prioritar față de norma generală, chiar și atunci când norma specială este mai veche decât norma generală.

Pe de altă parte, Constituția României, legislația penală, legislația financiar-fiscală, legislația privind protecția consumatorului sau alte tipuri de legislații conțin, la rândul lor, dispoziții care vizează și instituțiile de credit, după cum și diversele tratate și/sau convenții internaționale în materie, la care România este parte și care au fost ratificate în condițiile legii^[1]. De asemenea, în cazurile în care dobândește valoare normativă, jurisprudența națională în domeniul dreptului bancar (formată din decizii ale Curții Constituționale^[2] și decizii ale Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în urma exercitării recursului în interesul legii) va completa cadrul normativ aplicabil instituțiilor de credit, în măsura în care vizează regimul acestor persoane juridice române.

Nu în ultimul rând, menționăm faptul că actualul Cod civil (art. 6) a reglementat ultra-activitatea legislației anterioare. Astfel, inclusiv în domeniul bancar, actele și faptele juridice încheiate or, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor^[3]. În baza acestui temei juridic, vor continua să fie incidente instituțiilor de credit, persoane juridice române, acte normative precum Codul comercial român (1887) sau alte legi comerciale care sunt în prezent abrogate, total sau parțial.

[1] Pe această temă, C.-L. Popescu, *Actele și procedura prin care statul român își exprimă consimțământul de a fi legat din punct de vedere juridic prin tratate internaționale*, în *Dreptul* nr. 9/1996, pp. 8-19.

[2] Pentru controversele privind efectele *erga omnes* generate de o decizie care constată neconstituționalitatea, care sunt asimilate cu efectele legilor de abrogare, T. Drăganu, *Fluctuații în practica și legislația privitoare la efectele juridice ale deciziilor pronunțate de Curtea Constituțională asupra excepțiilor de neconstituționalitate*, în R.D.C. nr. 7-8/2002, pp. 129-141. Pentru argumentarea efectelor *erga omnes*, indiferent de soluțiile care ar fi adoptate (admiterea sau respingerea excepției de neconstituționalitate), V. Pătulea, *Întinderea efectelor deciziilor Curții Constituționale*, în *Dreptul* nr. 9/1999, pp. 26-28.

[3] Regula enunțată are ca excepție situația când dispozițiile legii noi sunt aplicabile efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi.

5. La rândul său, *legislația europeană*^[1] vizează în principal actele normative care exercită, cu caracter continuu, o influență semnificativă în sfera instituțiilor de credit, persoane juridice române^[2]. Componenta actelor normative are în vedere atât sursele sale primare, reprezentate de tratatele fondatoare^[3] și tratatele modificatoare ale acestora^[4], cât și sursele sale derivate, reprezentate de regulamente^[5], directive^[6], decizii^[7], recomandări și avize, relevante în domeniul bancar și cu respectarea forței juridice proprii (în accepțiunea lor de acte legislative)^[8]. În prezent, normele juridice bancare în vigoare în Uniunea Europeană formează un ansamblu foarte elaborat, echivalentul unui veritabil *drept bancar european*.

Construcția cadrului european de reglementare în domeniul analizat este consecința parcurgerii unor etape numeroase și complexe. Punctul de pornire a fost reprezentat de Tratatul de la Roma (1957), care a fundamentat intervenția autorităților comunitare în sectorul bancar și a stabilit principiile fundamentale și generale privind libera circulație a persoanelor, serviciilor și capitalurilor în Comunitatea Europeană în vederea creării pieței unice^[9].

[1] La nivel național, legătura ierarhică dintre legislația Uniunii Europene și cea a României este stabilită prin dispozițiile art. 148 alin. (2) din Constituția României. În sfera dreptului privat, aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene mai este consacrată prin prevederile art. 5 C. civ. și ale art. 4 C. proc. civ. Pentru o tratare a raportului dintre dreptul statal și dreptul suprastatal, *M.A. Dauses*, Prioritatea dreptului comunităților europene în raport de dreptul intern al statelor membre ale Uniunii Europene, în R.D.C., nr. 6/2003, pp. 47-64.

[2] Pentru o prezentare a reglementărilor comunitare, a se vedea și *C.A. Gheorghe*, Drept bancar comunitar, pp. 106-116, 127-131; *I. Turcu*, Operațiuni și contracte (...), vol. I, pp. 161-164.

[3] Avem în vedere Tratatul care a instituit Comunitățile Europene (Paris 1951 și Roma 1957) și Tratatul privind Uniunea Europeană (Maastricht 1992).

[4] Avem în vedere Tratatul de la Amsterdam (1997), Nisa (2001) și Lisabona (2007).

[5] Pentru opinia potrivit căreia, din perspectiva aplicării directe în dreptul intern român, regulamentele sunt adevărate izvoare de drept, în sensul art. 5 C. civ., *C. Leaua*, Dreptul afacerilor. Noțiuni generale de drept privat, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 12.

[6] Pentru o prezentare a aplicabilității directe excepționale recunoscute directivelor și deciziilor de jurisprudență C.J.C.E., *G.L. Alexandru*, op. cit., pp. 295-297.

[7] Pentru variantele acestor trei tipuri de acte juridice unionale (regulamente, directive și decizii), *M. Mazilu-Babel*, *G. Zafir*, op. cit., pp. 85 și urm.

[8] Pentru o prezentare a aplicabilității directe excepționale recunoscută directivelor de jurisprudență C.J.C.E., *G.L. Alexandru*, op. cit., pp. 295-297.

[9] Pentru a le realiza, tratatul a consacrat două metode cumulative și simultane: pe de o parte, suprimarea discriminărilor și, pe de altă parte, coordonarea legislațiilor naționale (art. 57 din Tratat). A se vedea și *B. Sوسی*, La codification

Ulterior, din perspectiva relevanței, principalele acte comunitare care au reglementat domeniul bancar au fost, cronologic, „prima directivă bancară”, respectiv Directiva Consiliului nr. 77/780/CEE din 12 decembrie 1977 privind armonizarea legislațiilor, reglementărilor și dispozițiilor administrative referitoare la accesul la activitatea instituțiilor de credit și exercitarea acesteia^[1], „a doua directivă bancară”, respectiv Directiva Consiliului nr. 89/646/CEE din 15 decembrie 1989 privind armonizarea legislațiilor, reglementărilor și dispozițiilor administrative referitoare la inițierea și desfășurarea de activități ale instituțiilor de credit și de modificare a Directivei nr. 77/780/CE^[2], și directiva care a asigurat o codificare a reglementărilor din domeniul bancar, respectiv Directiva nr. 2000/12/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 martie 2000 privind inițierea și exercitarea activității instituțiilor de credit^[3]. Aceasta din urmă a fost cea care a înlocuit cele șapte directive bancare în vigoare la acea dată, a sporit claritatea și transparența legislației Uniunii Europene și a creat un fel de „drept bancar european”.

Până la abrogarea lor cu efect de la 1 ianuarie 2014, consecință a recente reforme normative în materie, Directiva nr. 2006/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind inițierea și exercitarea activității instituțiilor de credit din 14 iunie 2006^[4] și Directiva nr. 2006/49/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind rata de adecvare a capitalului întreprinderilor de investiții și al instituțiilor de credit^[5] au deținut rolul de principalul izvor de drept bancar european.

Actualmente cadru juridic european de bază pentru sectorul bancar este format din Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții^[6], și din Regulamentul nr 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012^[7].

des directives relatives aux établissements de crédit, Banque et Droit, nr. 73, septembre-octobre 2000, pp. 13-16; Dictionnaire Permanent de Droit Européen des Affaires, vol. 1, Banque, Editions législatives, 1999, pp. 655-656.

[1] J.O. nr. L322 din 17 decembrie 1977, p. 30.

[2] J.O. nr. L386 din 30 decembrie 1989, p. 1.

[3] J.O. nr. L181 din 20 iulie 2000, p. 1.

[4] J.O. nr. L177 din 30 iunie 2006, p. 1.

[5] J.O. nr. L177 din 30 iunie 2006, p. 201.

[6] J.O. nr. L176 din 27 iunie 2013, p. 338-436.

[7] J.O. nr. L176 din 27 iunie 2013, p. 1-336.